

Den Sidste Olie | Ny opera af Niels Rønsholdt

‘Den Sidste Olie’ er en opera spændt ud mellem mørke og lys, mellem velstand og armod, mellem oplysning og formørkelse, mellem vindere og tabere. Udnyttelse er verdens drivkraft, er den kyniske præmis og drivende omstændighed i Niels Rønsholdts nye værk, der peger på, at enhver art og ethvert menneske lever i en kæde af udnyttelser. Der er kun vindere og tabere i dette spil, og det handler om, at befinde sig så højt i oppe i fødekæden som muligt.

Udgangspunkt

Operaen tager udgangspunkt i året for koloniseringen af Grønland 1721. Kolonialisme er et konkret eksempel på udnyttelsens mekanisme. ‘Den Sidste Olie’ handler dog ikke om kolonialisme specifikt, men generelt om udnyttelse af territorier, af naturressourcer, af medmennesker:

Europa henlægger i mørke, der er ikke mere tran til lamperne. En gruppe sendes til Nordatlanten for at hente tran fra hvalerne. Missionen mislykkes, og i deres elendighed anråber de Gud. Der ankommer en fremmed, som fortæller en hemmelighed, der vil ændre alt. Gruppen accepterer prisen for hemmeligheden: At en fjern fremtid tilhører den fremmede: “Jorden selv er en hval som flyder rundt i verdensrummets mørke hav. Den er fyldt med tran - hvis man borer længe nok pibler det frem, og det bliver ved og ved. Indtil det en dag holder op - og så er jorden min”

Handling og medvirkende

‘Den Sidste Olie’ er løst baseret på Ludvig Holbergs “Proces mellem Fattigdom og Riigdom - en heroisk comoedie” (1750), som handler om sammenhængen mellem velstand og moral. Dette flettes sammen med historiske elementer fra koloni- og oplysningstiden og fra olieudvindingens begyndelse. Den i 1700-tallet så populære Faust-fortælling om gevinst og konsekvens er en overordnet ramme for handlingen. Olien er et gennemgående symbol i operaen og repræsenterer både oplysningen, den pludselige velstand og undergangen. Olien er kilde til århundreders velstand, men rummer samtidig den destruktion, vi så tydeligt ser omridset af i dag.

På scenen møder vi en gruppe af mere eller mindre utydelige silhuetter. Skikkelserne er destilleret fra Holbergs karakterer. Det er *viljer*, som sættes i spil overfor hinanden - den håbefulde, skeptikeren, den begærlige osv. Én af dem åbner rammefortællingen, han/hun er kommet for at hente sin betaling. *Kan I ikke huske det? Kan I ikke huske hvordan I famlede rundt efter oplysning og velstand?* Gradvist husker gruppen, og sammen optrævler de historien, husker formørkelsen, stræben efter lys, oplysning, velstand og i fællesskab spiller de rollerne i fortællingen - magthaverne, eventyrerne der tager afsted til Nordatlanten, intrigerne, fiaskoen, mødet med den fremmede, hemmeligheden, sejren og prisen for den.

Til at varetage de krævende roller har Niels Rønsholdt håndplukket fire af landets bedste sangere med speciale i ny, eksperimenterende musik: soprannerne **Katinka Fogh Vindelev** og **Signe Sneh**, basbaryton **Jakob Bloch** og kontratenor **Morten Grove Frandsen**. Flere af sangerne har fulgt udviklingen af værket og deltog i tidlige musikalske afprøvninger, der skabte grundlaget for det kompositoriske arbejde. Herudover gestalter performancekunstner **Nana Franciska Schottländer** med sin spinkle og blottede krop de forfrysninger, der sniger sig ind på sangerne i mørket og kulden. Dirigent og pianist **James Sherlock** er også med på scenen og leder **Athelas Sinfonietta Copenhagen** og sangerne igennem forestillingen.

Metaforisk kompositionsteknik

I ‘Den Sidste Olie’ er vi tilbage ved arnestedet for den post-fossile og post-koloniale skam, som vores generationer af europæere vokser op med. Det er en selvransagende kritik af ideen om vækst og udvikling

uden blik for konsekvenser. Værket folder sig ud som en slags barokopera - som kom den fra 17-tallets samtid - og udstiller tidens forenklede syn på globalisering, moral, ressourcer, køn og religion. I distancen mellem vores nutid og det barokt-pietistiske materiale, er det målet at udstille selvgodhed og hykleri og også pege på os selv og vores samtid ad omvej; Vi griner ad og væmmes ved karaktererne, men ondsksfuldhederne og de moralske fordærv er vores egne. Den musikalske stil tager udgangspunkt i isolerede elementer af barokkens tonesprog, men danner derudfra et originalt og særegent udtryk - både hvad angår sangstil og harmonik. Den enkle, harmoniske base, som løber operaen igennem, er et isoleret element fra barokrecitativet: Kadencering i mol fulgt af modulation til subdominanten. Det vil sige, at tonearten hele tiden er på vej et nyt sted hen, den slår aldrig rod. Som et sindbillede på den manglende eller flygtige moral, er fundamentet hele tiden under opbygning, det størkner ikke.

Teksten skabes som en del af kompositionsprocessen med en metode, der adskiller sig væsentligt fra den traditionelle opdeling i libretto (tekst) og komposition (musik). I arbejdet med 'Den Sidste Olie' anvendes en mere fleksibel relation mellem tekst og musik for at kunne udvikle den særlige måde at synge og diktere teksten på. Et tilbagevendende problem i både ny og gammel opera er tekstforståelsen – ofte kan publikum ikke umiddelbart høre teksten, hvilket skaber en u hensigtsmæssig fremmedgørelse. Specielt med dialogbaseret tekst, kan det også være svært at finde svar på, hvorfor der egentlig synges – og ikke 'bare' samtales - på scenen. Begge disse udfordringer forsøges løst i syngemåden i 'Den Sidste Olie' gennem gentagelser af meget korte udsagn. Det sikrer tekstforståelsen og fungerer samtidig som metafor for den stammende frysen, det (selv)manipulerende mantra og ensomheden i de åbne vidder, hvor ordene forsvinder i et ekko som en sten der hopper hen over isen. Det er et mål, at publikum forføres af dramaets kyniske og sarkastiske komik, det emotionelle tonesprog og historicismen, men omvendt også fornemmer at der er flere tider i spil. Sproget i operaen er moderne talesprog, der skaber en dynamisk kontrast til det arkaisk-barokke udgangspunkt. Derved skabes en direkte kontakt mellem det historiske og de konsekvenser, vi i dag lever med og skammer os over.

Publikum og produktion

'Den Sidste Olie' opføres som et stedspecifikt værk i **Østerbro Skøjtehal**. Med dette usædvanlige samarbejde ønsker bestyrelsen bag skøjtehallen at pege på stedets mange muligheder og invitere nye brugere ind i den flotte og spritnye hal. På isen omsluttet publikum af mørket og kulden. Ud af tomrummet kommer musikken snigende, og langsomt vænnes øjnene til mørket og skimter de forfrosne silhuetter, der – ligesom publikum – er fanget i natten. Undervejs og afsluttende synges *moraler* som fællessange, og vi bringes som publikum dermed ind i fortællingen og gøres delagtige i kynismen og hykleriet. Operaen produceres i et samarbejde mellem Athelas Sinfonietta Copenhagen og **OperaNord**, der har lang erfaring med musikforestillinger i usædvanlige omgivelser. Operaen iscenesættes af OperaNords kunstneriske leder **Louise Beck** og opføres d. 24-27 august kl. 22:00 i samarbejde med **CPH Operafestival 2022**.

Kunstnerisk mål

Det er et overordnet og langsigtet mål at udvikle og forny opera-genren. Gennem en eksperimenterende tilgang til opera-genrens grundelementer, ønsker Niels Rønsholdt at skabe en opera, som er sin genre bevidst og samtidigt udgør en særpræget og karakteristisk fornyelse af det sungne drama. Det er også et mål at nå et bredt og mangfoldigt publikum og at skabe en forestilling, der er universel og tilgængelig i både indhold og sprog, og som samtidig rummer konceptuel, kompositorisk og indholdsmæssig kompleksitet og dybde. Med banebrydende og prisbelønnede værker som 'Me Quitte', 'Songs of Doubt', 'Blik for Blik', 'Book of Prayers' og 'Country' har Niels Rønsholdt gjort netop dette til et kendemærke.

Lyt til skitserede scener optaget under udviklingsforløb/workshops

"Den Sidste Olie" og "Jeg vil væk"